

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ВИСШ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ

ул. „Цар Калоян” № 1-а, 1000 София, тел. 986-28-61, 987-55-13,
факс 987-65-14, e-mail: arch@vas.bg

Изх. № 884

Дата: 11.12.2023 г.

**ДО
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

СТ А Н О В И Щ Е

НА ВИСШИЯ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ

ПО КОНСТИТУЦИОННО ДЕЛО
№ 17 / 2023 г.

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

С определение от 7 ноември 2023 г. по к.д. № 17/2023 г. Конституционният съд е допуснал за разглеждане по същество искането на президента на Република България за даване на задължително тълкуване на чл. 147, ал. 2 и чл. 148, ал. 1, т. 1 и ал. 3 от Конституцията по въпроса: *„Каква е продължителността на мандата, неговото начало и край, когато конституционен съдия е избран (назначен) и е встъпил в длъжност след предвиденото в чл. 147, ал. 2 от Конституцията обновяване на състава на съда ?“*.

Със същото определение Конституционният съд е допуснал като заинтересувана институция Висшия адвокатски съвет.

Възползвайки се от предоставената му възможност, Висшият адвокатски съвет изразява следното становище:

По допустимостта на искането

Формално погледнато, с определението си от 7 ноември 2023 г. Конституционният съд вече се е произнесъл положително за допустимостта на искането за даване на задължително тълкуване по въпроса, поставен от президента. От друга страна обаче, докато не постанови решение по същество, съдът може да преразгледа своите виждания по допустимостта (вж. чл. 25, ал. 2 от Правилника за организацията и дейността на Конституционния съд). В тази насока могат да бъдат приведени и конкретни примери.

Поводът да изразим мнение по допустимостта е израз в искането, според който „...настоящата ситуация с парламентарната квота е повод да бъде преосмислена тълкувателната практика относно ограниченото приложение на чл. 148, ал. 3...“ (от Конституцията), като във връзка с това вносителят е посочил Решение № 1 от 2006 г. по к.д. № 8/2005 г. По принцип решенията на Конституционния съд по чл. 149, ал. 1, т. 1 от Конституцията са задължителни за всички субекти на правото, включително и за държавните органи и институции, сред които е самият Конституционен съд. Затова е недопустимо тълкувателните решения да се преразглеждат по пътя на еволюционното тълкуване – последиците от тях могат да бъдат преодоляни само чрез промяна в основния закон. Този подход е възприет безрезервно в практиката на Конституционния съд. Например, по отношение на повторно искане за тълкуване на чл. 153 и чл. 158, т. 3 от Конституцията, в т. 2 на решение № 8 от 2005 г. по к.д. № 7/2005 г. изрично е прието, че „...е възможно една разпоредба да бъде тълкувана неколккратно, **но само и единствено при условия**, че няма повторемост на питанията, че се иска разкриване на смисъла ѝ от друг ъгъл, от друга гледна точка или в друг контекст...“. По този начин Конституционният съд е утвърдил тезата, че веднъж дадено, тълкуването по чл. 149, ал. 1, т. 1 от Конституцията е обвързващо и за самия него.

В случая обаче няма никакви причини за „преосмисляне“ на тълкувателна практика на Конституционния съд, свързана с конкретния предмет на делото, защото такава практика липсва. Първо, Решение № 1 от 2006 г. не е за задължително тълкуване на основния закон, а е постановено по искане с правно

основание чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията, поради което то няма абсолютно обвързваща сила за конституционната юрисдикция. Второ, с това решение съдържанието на чл. 147, ал. 2 във вр. с чл. 148, ал. 1, т. 1 и ал. 3 от Конституцията е разкрито в различен аспект, а именно – дали Конституцията допуска със закон да се установи възможност конституционният съдия да продължи да изпълнява правомощията си след изтичане на неговия мандат, без изобщо да се третира времевите рамки на мандата, които са предмет на настоящето искане по чл. 149, ал. 1, т. 1 от Конституцията. Следователно Решение № 1 от 2006 г. е ирелевантно към сега отправените от президента тълкувателни питання, на които Конституционният съд следва да даде своя отговор. В заключение, не намираме никакво основание Конституционният съд да преразгледа решението си по допустимостта, материализирано в определението от 7 ноември 2023 г.

По съществуването на искането

Разпоредбата на чл. 147, ал. 1 от Конституцията предвижда Конституционният съд да се състои от дванадесет съдии, една трета от които се избират от Народното събрание, една трета се назначават от президента, а една трета се избират на общо събрание на съдиите от Върховния касационен съд и Върховния административен съд. Съгласно чл. 147, ал. 2 от Конституцията, индивидуалният мандат на съдиите е девет години, без право на повторно избиране, като от друга страна същата разпоредба изисква на всеки три години съставът да се обнови от всяка квота по ред, определен със закон. Изпълнението на двете предписания в тяхното единство е възможно, само ако изборът (назначаването) на конституционни съдии от съответните квоти се осъществи **ЕДНОВРЕМЕННО** с периодичното обновяване на всеки три години. Това е било осъзнавано от народните представители във Великото народно събрание, които непосредствено след приемането на Конституцията от 1991 г. са приели и Закона за Конституционен съд (ЗКС), като в § 2 от неговите Преходни и заключителни разпоредби са отдали очевиден превес на обновяването за сметка на установения общ срок на индивидуалния мандат. По силата на горепосочената разпоредба, в резултат на жребий две трети от съдиите от първоначалния състав на Конституционния съд не са изкарали пълния деветгодишен мандат, определен като общо правило в основния закон, а са упражнявали правомощията си три, съответно – шест години..

Категоричен приоритет на обновяването е отдал и Конституционният съд в Решение № 8 от 2000 г. по к.д. № 9/2000 г., с което е прието, че след прекратяване на мандата на конституционен съдия поради смърт, излъченият нов съдия

довършва започнатия мандат, без да придобива правото на пълен деветгодишен мандат. По същество съдът е основал своето решение върху принципа за обновяване на състава на всеки три години, като във връзка с неговия смисъл и съдържание в мотивите изрично е подчертал: "...Този принцип въплъщава защитеното от Конституцията разделение на властите (законодателна, изпълнителна и съдебна) и гарантира равновесието на тези три власти в конституирането на върховния орган (Конституционния съд), оправомощен да бди за спазването на Конституцията. Дерогирането на квотния принцип би позволило в даден момент една от трите власти да овладее Конституционния съд и да обезсмисли контрола, който този съд упражнява ..."

Основният закон не може да не залага на очакването, че ангажираните в процедурата по излъчване на конституционни съдии държавни органи и институции ще изпълняват точно конституционните предписания, доразвити в Закона за Конституционен съд. Принципът на правовата държава по чл. 4, ал. 1 от Конституцията изисква Република България да се управлява според Конституцията и законите на страната. Настоящата ситуация, в която вече повече от две години Народното събрание не изпълнява конституционното си задължение да избере двама съдии в Конституционния съд, вече е направила невъзможно надлежното изпълнение на изискването за едновременно обновяване на квотния състав на съда на всеки три години. Израз е на драстично незначитане на принципа на правовата държава, при това от орган, който по силата на чл. 1, ал. 1 от Конституцията е в основата на държавното управление. Забавата на парламента води и до други противоконституционни последици – Конституционният съд трайно изпълнява правомощията си в състав от десет съдии, вместо от дванадесет съдии, както изисква чл. 147, ал. 1 от Конституцията, като това неминуемо се отразява и на необходимите мнозинства за провеждане на заседания и вземане на решения (чл. 15 от ЗКС, чл. 24, ал. 1 от ЗКС, чл. 7 от ЗКС и т.н.). При това положение, да се приеме, че евентуално избраните със закъснение членове на Конституционния съд от квотата на Народното събрание ще се ползват от пълния общ деветгодишен мандат, би било несправедлив бонус за противоконституционното бездействие на органа, който е трябвало да ги излъчи. По принцип във всяка хипотеза на конституционен конфликт, какъвто понастоящем е налице, се налага общественият интерес да бъде защитен с предимство пред индивидуалния интерес, поради което избраният (назначеният) със закъснение съдия ще трябва да изтърпи последиците от неоправданата забава на органа, който е бил длъжен да го определи своевременно при съобразяване на конституционните повели.

Не се налагат съществени допълнения към съображенията на създателите на основния закон, изтъкнати и в практиката на Конституционния съд, по въпроса за отдаване на приоритет на квотния принцип, въплътен в изискването за обновяването на състава на съда на всеки три години, пред общото правило за индивидуалния деветгодишен съдийски мандат. Може само да се подчертае, че в обратния случай ще се създадат предпоставки за бъдещи противоконституционни ситуации, при които съставът на конституционната юрисдикция ще се определя съобразно съотношението на политическите сили в структурите на властта и моментната политическа конюнктура, а не на основата на изричните предписания на основния закон, насочени към издигане на компетентни, морални и независими съдии в светлината на основополагащите конституционни принципи на разделение на властите и правовата държава.

В заключение Висшият адвокатски съвет счита, че на поставения тълкувателен въпрос Конституционният съд следва да даде следния отговор:

„Когато конституционен съдия е избран (назначен) и е встъпил в длъжност след предвиденото в чл. 147, ал. 2 от Конституцията обновяване на състава на Съда, неговият мандат започва от деня на встъпването и изтича в деня, в който би приключил, ако беше избран (назначен), съответно – встъпил, своевременно, т.е. при спазване на тригодишния срок за обновяване на квотите в Конституционния съд.“

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ВИСШИЯ
АДВОКАТСКИ СЪВЕТ:

/п/

АДВ. Д-Р ИВАЙЛО ДЕРМЕНДЖИЕВ